

Bartın Üniversitesi Yayınları No : 25

Edebiyat Fakültesi Yayın No : 02

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI EDEBİYAT VE TOPLUM
SEMPOZYUMU
28-30 NİSAN 2016**

**BİLDİRİLER KİTABI
2. CİLT**

Bartın 2016

Bu kitap Bartın Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 14/04/2016 tarih ve 2016/06 nolu kararı ile basılmıştır.

© Copyright

Bu eserin tüm yayın hakları Bartın Üniversitesi Rektörlüğü'ne aittir. Rektörlüğün yazılı izni olmadan kitabın tümünün ya da bir kısmının elektronik, mekanik veya fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Bu kitapta yer alan tüm bildirilerin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bilimsel Hakemler Listesi:

1. Prof. Dr. Alim YILDIZ
2. Prof. Dr. Erdoğan BOZ
3. Prof. Dr. İsmet EMRE

Kapak Tasarımı : Esra ÖZTÜRK
Dizgi : Okt. Can ŞEN

Birinci Baskı

Baskı Adedi : 300
ISBN Takım : 978-605-9895-09-5
ISBN 2. Cilt : 978-605-9895-11-8

Kütüphane Bilgi Kartı

Bartın Üniversitesi Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu, 28-30 Nisan 2016 Bartın: Bildiriler Kitabı 2. Cilt / Editör: Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE. Bartın: Bartın Üniversitesi, 2016.

616 s. ; 30 cm.

1. Edebiyat, 2. Edebiyat ve toplum—Sempozyum, 3. Edebiyat incelemeleri

PN51
809.93358

Baskı

Hermes Ofset Ltd. Şti.
İskitler/Ankara

İÇİNDEKİLER

Sempozyum Kurulları	7
BİLDİRİLER	
Prof. Dr. Babahan MUHAMMED ŞERİF Türk Edebiyatında Toplum ve İnsan Kavrayışı	11
Prof. Dr. Balkiya KASSYM Türk Dilleri Kelime Oluşumu Sisteminde Motivasyon ve Bilişsel İşlev	17
Prof. Dr. Ferit YUSUPOV Sibiryaya Tatar Halk Edebiyatı Antolojisini Oluşturma Denemesi	21
Prof. Dr. Ramilya YARULLİNA YILDIRIM Tatar Romanlarında Toplumsal Değişimlerin Yansıması	25
Prof. Dr. Smagulova KULDARHAN NURGAZIKIZI Kazak Deyim ve Atasözlerindeki Cinsiyet Kavramlarına Dair	33
Prof. Dr. Ulvi KESER Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Nacak Gazetesi ve Edebiyat Yansımaları	39
Prof. Dr. Vügar SULTANZADE Azerbaycan'da Çağdaş Şahıs Adları Sisteminin Oluşumunda Edebiyatın Rolü	61
Doç. Dr. Berdi SARIYEV Dil Eğitiminde 3D Yöntemi ve Dil Öğretim Araçları Hakkında	67
Doç. Dr. Besire AZİZALİYEVA Edebiyatta Toplumsal Sorunların İşlenme Boyutları	85
Doç. Dr. Lale ALİZADE Divan Edebiyatında Birey ve Toplum Bağlılığı	93
Doç. Dr. Necdet DEMİRCİ Irak Türkmen Toplumunda Hoyrat	99
Yrd. Doç. Dr. Chinara SASYKULOVA İkinci Dünya Savaşının Kırgız Edebiyatına Yansıması	105
Yrd. Doç. Dr. Mayramgül DIYKANBAYEVA Tölögön Kasımbek'in "Kırılan Kılıç" Romanında Yönetici-Halk İlişkisi ve Halk Kültürü	111
Yrd. Doç. Dr. Naz PENAH 1917 Yılına Kadar Yayımlanan Kazak Hikâye ve Romanlarında Eğitim Meselesi	121
Dr. Abdulkadir İNALTEKİN Avrupalı Türklerde Toplumsal Değişim ve Göç Edebiyatı (Almanya Örneği)	147
Dr. Ayşe ATAY Edebiyat, Toplum, İdeoloji Etkileşimlerinde Tepkisel Süreç ve Azerbaycan Örneği	161

Arş. Gör. Alp Eren DEMİRKAYA	
Mehmüt Galev'in "Möhacirler" Adlı Romanından Hareketle Göçün Türkiye'ye Yerleşen Tatar Toplumunu Üzerindeki Etkileri	171
Okt. Sena ARİF ŞEŞUM	
Makedonya Türk Yazarlarının Eserlerinde Göç Konusu	183
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK	
Edebiyat-Toplum İlişkisi Açısından Masallar	189
Doç. Dr. Abduselam ARVAS	
"Manas Destanı"nın Kim Değiştiriyor?	199
Doç. Dr. Halil Altay GÖDE - Yasemin YILDIRIM	
Sosyal Hayat İçinde Anadolu Türk Efsanelerinde Gelin	209
Doç. Dr. Mehmet YILMAZ	
İletişim Kuramları Çerçevesinde Âşık Edebiyatı, Âşıklar ve Âşık Muhitleri	221
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem AKYÜZ	
Görüngübilim Bağlamında Osmanlı Toplum Modernleşmesi ve Orta Oyununda Kentli Tipler	231
Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK	
Köy Seyirlik Oyunlarında Mit, Edebiyat ve Toplum İlişkisi	241
Yrd. Doç. Dr. İbrahim GÜMÜŞ	
Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Bamsı Beyrek	257
Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇELTİKÇİ	
Anadolu ve Azerbaycan Coğrafyasında Nazar İnanışı Üzerine Uygulamaların Karşılaştırması	261
Yrd. Doç. Dr. Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN	
Türkmen Efsanelerindeki Cezalandırmaların Toplumsal İşlevleri	279
Arş. Gör. Serdar Deniz ÖZDEMİR	
Toplum, Mizah ve Kültürel Bellek Bağlamında İncili Çavuş Fıkraları	287
Prof. Dr. Sc. Aleksandr TSOI	
Social Worlds in Leo Tolstoy's Novel "Hadji Murad"	295
Doç. Dr. Estella Antoaneta CIOBANU	
Fiction's Others: Muting Individuals, En-gendering Society in Three Twentieth-Century Novels	305
Doç. Dr. Salih TUR	
Filistin Trajedisinin Edebiyata Yansıması Bağlamında Gassân Kenefânî'nin "Güneşteki Adamlar" Adlı Romanı	317
Doç. Dr. Petru GOLBAN	
A Romantic Social Concern? The Individual between Escapism and Rebelliousness in Shelley and Byron	329
Doç. Dr. Tatiana GOLBAN	
The Social Concern in The Postmodern Novel <i>Captain Corelli's Mandolin</i>	339
Yrd. Doç. Dr. Ayla OĞUZ	
Role Conflicts and Social Frustrations in The British Society in <i>Where Angels Fear to Tread</i>	349

Yrd. Doç. Dr. Berna FİLDİŞ	
Virginia Woolf'ta Kadınların Kendilerini Gerçekleştirmesi Sorununa Biyografik Bir Bakış	355
Yrd. Doç. Dr. İrfan ATALAY	
1789 Sonrası Fransız Tarihsel Çocuk Romanlarında Toplum Bilinci ve İdeoloji Aktarımı	367
Arş. Gör. Şeyma KARACA KÜÇÜK	
James Joyce'un <i>Araby</i> ve Orhan Pamuk'un <i>Kara Kitap</i> Adlı Eserlerinde Kimlik Arayışı	383
Prof. Dr. Ahmet BURAN	
Dil-İnsan-Kimlik İlişkisi	391
Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE	
İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiir Metinlerinin Toplumsal Bilinç Açısından Değerlendirilmesi	395
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir OĞRAK	
Geleneksel Kitle İletişim Araçlarından Sosyal Medyaya Değişim	421
Yrd. Doç. Dr. Nevrihal BAYAR	
Dil ve Toplum	427
Dr. Sevdâ GÜLAKAN KAMAN	
Latife Tekin'in Buzdan Kılıçlar Romanındaki Sosyolekt Algısı: Yoksulların Dili	437
Arş. Gör. Anıl ÇELİK	
Türkiye Türkçesi Atasözü ve Deyimlerinde Toplumun Delilik Algısı	449
Prof. Dr. İlhan ERDEM - Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK	
Selçuklularda Siyaset ve Edebiyat İlişkisi Üzerine Düşünceler (Şemseddin Muhammed-i Isfahanî Özelinde)	467
Doç. Dr. Mehmet Emin ŞEN	
Türk Tarihinde Kültürel İnşa Sürecinde Tekke Edebiyatı	475
Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ	
Endülüs Müslümanlarının Avrupa Tarım Literatürüne Katkılarında Bir Örnek: İbnü'l-Avvam'ın Kitabü'l-Filâha Adlı Eseri ve Tarihi Değeri	487
Doç. Dr. Süleyman ÖZBEK	
Tekke Edebiyatına Dair Eserlerde Sosyo-Kültürel Hayata Dair Bilgilerin Değerlendirilmesi: Mevlana Örneği	499
Yrd. Doç. Dr. Emrah ÇETİN	
Üç İstanbul Romanında Osmanlı Bürokrasisi	511
Yrd. Doç. Dr. Melek SARI GÜVEN	
Tarihin Öznesi Edebiyatın Nesnesi: Boğazkesen / Fatih'in Romanı'nda Toplumsal-Tarihsel ve Psikolojik Öğelerin İncelenmesi	523
Prof. Dr. Ali EROL	
Toplumsal Duyguların Şekillenmesinde Edebiyat ve Müzik İlişkisi	533
Yrd. Doç. Dr. Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER	
Deniz Yaşamının Türk Resim ve Edebiyatına Yansımaları	543
Yrd. Doç. Dr. Süreyya GENÇ	
İbrahim Balaban'ın Resim ve Kitaplarında Toplumsallık Algısı	557

LATİFE TEKİN'İN BUZDAN KILIÇLAR ROMANINDAKİ SOSYOLEKT ALGISI: YOKSULLARIN DİLİ

Dr. Sevda GÜLAKAN KAMAN*

ÖZET

Dilin toplum ile ilişkisi çok yönlü ve karmaşıktır. Bireylerin toplumsallaşma sürecinde kazandığı özellikler, dil üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Böylelikle her bireyin kendine özgü dil kullanımı olarak ifade edilen "idyolekt" ve toplumsal grupların kullandığı "sosyolekt" kavramları ortaya çıkmaktadır.

Belirli bir toplumsal kesimin dili kullanma biçimi "sosyolekt" olarak adlandırılır. Belli bir sosyal grup arasında oluştuğu için "grup dili" ya da "özel dil" olarak da kabul edilen "sosyolekt" edebiyatta da yerini bulmuş, yazarların ilgisini çekmiştir. "Sosyolekt"lere duyarlı olan Latife Tekin, romanlarındaki toplumsal sınıfları özellikle de yoksulları kendine has dili ve üslubu ile anlatmaya özen gösteren bir yazardır. Edebiyatın dilin dışına çıkmak için dili kullanma sanatı olduğunu ifade eden ve yoksulların sessizliğini dile çevirdiğini belirten Latife Tekin, 1989'da yayımladığı "Buzdan Kılıçlar" romanında da o dilsizleri, kendi tabiriyle pılık pırtık adamların dünyasını anlatmıştır.

Bu bildiri dil ve toplum ilişkisine değinildikten sonra "Buzdan Kılıçlar" romanındaki sosyolekt algısı, yoksulluğun dili incelenmiş; ayrıca romandaki dil anlayışı ve dil sapmaları da örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Latife Tekin, Buzdan Kılıçlar, sosyolekt, dil sapmaları, yoksulluk

THE PERCEPTION OF SOCIOLECT IN LATİFE TEKİN'S NOVEL BUZDAN KILIÇLAR**: THE LANGUAGE OF THE POOR

ABSTRACT

The relationship between language and society is multi-directional and complicated. The characteristics that individuals obtain during the process of socialization play a determining role in language. Thus, the concepts of "ideolect" expressed as each individual's unique use of language and "sociolect" used by social groups rise to the surface.

The way that a specific society uses the language is called "sociolect". As it is formed in a certain social group, "sociolect" also accepted as "group language" or "private language" has found its place in literature as well and attracted the attention of authors. Latife Tekin who is sensitive to "sociolect"s, is an author that is attentive to explain social classes in her novels especially the poor with her unique language and style. Latife Tekin expressing that literature is an art of using language to go beyond the language and turning the silence of the poor into voice, has narrated the poors, in her words, the world of pılık pırtık adamlar*** in her novel "Buzdan Kılıçlar" published in 1989 as well.

In this report; after mentioning about society and language, the perception of sociolect in the novel "Buzdan Kılıçlar", the language of poverty are examined; also the sense and the deviations of the language in the novel are explained with examples too.

Keywords: Latife Tekin, Buzdan Kılıçlar, sociolect, deviations of language, poverty.

* Öğretmen-MEB

** Swords which are made of ice. -T.N.

*** It is a unique reduplicative word used by the author which refers to the poor men in her novel.-T.N.

GİRİŞ

“Buzdan Kılıçlar’ın sırrı, çözümlenmezliği, sokak diliyle yazılmış olmasından gelmiyor. Kitabı yoksul insanların kendilerine dair bilgi ve birikimi bilinçli olarak birbirlerine aktardıklarını kabullenerek okumaya başlamak gerekiyor.”

Latife Tekin

1. Dil-Toplum İlişkisi ve Sosyal Diyalekt (Sosyolekt) Tanımları

Dil, *Gramer Terimleri Sözlüğü*’ne göre “İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem.”¹; *Halkbilim Terimler Sözlüğü*’ne göre ise “Bir toplum üyelerinin birbirlerine düşünce ve dileklerini anlatmak amacıyla kullandıkları, ilgili toplumca benimsenen ses simgelerinden oluşan ve belirli bir düzene göre işleyen kültürel dizge.”² olarak tanımlanır.

İnsanın sosyal bir varlık olması ve diğer insanlarla iletişim kurma ihtiyacı dili doğurmuştur. Toplumu oluşturan bireylerin anlaşmak için dili kullanmaları dilin sosyal bir kurum olarak nitelendirilmesini sağlamış, dil ile toplum arasındaki bu güçlü bağ yukarıdaki “dil” tanımlarında da yerini bulmuştur. Doğan Aksan, “Dil bir toplumun düşünce yapısını, anlatım yollarını gösteren, onu millet yapan, insanın toplumla en sıkı bağlarını oluşturan, onun bilinçaltına inen kültürün en güçlü ögesidir.”³ sözleriyle dil ile toplum arasındaki güçlü bağa dikkat çekmiştir. Muharrem Ergin’e göre de dil, fertleri birbirine bağlayan, en yaklaşımcı sosyal akrabalık bağıdır.⁴ Bireysellik ise dile hükmetmek ile gerçekleştirilir. Çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik her türlü etken bireyin dil gelişimini ve becerisini etkiler. Bireylerin toplumsal kimlik kazanırken edindiği özellikler de şüphesiz dili etkilemektedir. Bireyin dille, dilin toplumla ilişkisi bu sebeple çok yönlüdür.

Toplumsal roller, statü, yaş, eğitim, cinsiyet, meslek, sosyal farklılıklar, sosyal sınıf, dahil olunan sosyal grup vb. toplumsal öğelerin, dil kullanımı üzerinde izlenebilen etkilerini toplumdilbilim incelemektedir. Dilin toplumla ve toplumun kültürüyle olan bağlarını, dil olaylarını ve dil konularıyla toplumsal sorunlar arasındaki paralellikleri ise “dil toplumbilim”i incelemektedir.⁵ Toplumdilbilim çalışmaları varyantlaşmayı (çeşitlilik) önemseyen için çeşitliliğin gerçekleştiği her türlü toplumsal bağlama değer verir; dolayısıyla bir bölgeden diğerine farklılaşan konuşma biçimleri bulunduğu gibi bir toplumsal katmandan diğerine, bir cinsten diğerine ya da bir eğitim düzeyinden diğerine değişebilen konuşma biçimlerinin de olduğu ve bir insanın birden fazla konuşma biçiminin olup bunlardan hangisini ne zaman kullanacağına dair bir dizide toplumsal belirleyenin bulunduğu gibi ilgi çekici konular üzerinde durulmaktadır.⁶

Bireyin dil varlığı ile dil kullanımının tümü idyolekt, bireylerin toplumsal statüleri, sosyal ve kültürel arka planları, yaşı, cinsiyeti, mesleği, dahil olduğu sosyal gruplar, sosyal mesafe ve güç gibi dili etkileyen toplumsal faktörler sosyal bağlam, sosyal bağlama göre değişen dil türü ise sosyolekt olarak adlandırılmaktadır.⁷ Bir toplumda bireyin içinde bulunduğu sınıfa, yaşa, mesleğe göre belirlenen “social” ve “dialecte” sözcüklerinin kısaltılarak birleşimden oluşan “sosyolekt” terimi

¹ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 2003. (<http://www.tdk.gov.tr>)

² Orhan Acıpayamlı, *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 1978. (<http://www.tdk.gov.tr>)

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 2000, s. 92.

⁴ Muharrem Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Boğaziçi yayınları, İstanbul 1986, s. 20

⁵ Doğan Aksan, a.g.e., s. 64

⁶ Haluk Akalın, Vahit Türk, Süer Eker, Sema Aslan Demir, *Türk Dili Kitabı I*, Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir 2012, s. 45.

⁷ Haluk Akalın, Vahit Türk, Süer Eker, Sema Aslan Demir, a.g.e., s. 45.

kısaca grup dili ya da özel dil olarak tanımlanır⁸. H. Glinz' e göre toplumsal kullanım (sosyolekt), "bir toplumsal grubun dil varlığının tümü" iken Heike'a göre, "bireyüstü dil dizgesinin, bir dilbirliğinin üyelerinden bir grup tarafından karakteristik kullanışı"dır.⁹ Reichmann ise "sosyolekt" diye adlandırılan dil türünün taşıyıcısı olan toplumsal gruplar içinde; köylü, orta sınıf, okumuş yüksek katman olmak üzere toplum katmanların, mezhep, cinsiyet, yaş, çıkar (menfaat), aile/akraba/tanıdık, eğitim, meslek ve siyasal gruplarının dikkate değer olduğunu belirtmektedir.¹⁰ Bu durumda cinsiyete, yaşa, ekonomik düzeye göre çeşitlilik gösteren konuşma biçimlerinden her biri birer sosyolektir.

Toplumsal statü kavramının dil kullanımına yansımaları ise dil türü tercihi, telaffuz, aksan, ses niteliği, sözcük seçimi vb. biçimlerde kendini göstermektedir. Amerikalı toplum dilbilimci Labov, toplumsal sınıflar ile dilbilimsel değişkenlik arasındaki ilişki bulunduğu varsayımını ilk kez 1966'da yayımlanan klasik çalışmasıyla kuramsallaştırmış; toplum dilbiliminde adeta çığır açan çalışmasında alışveriş merkezlerinde, toplumsal statüyle bağlantılı olarak İngilizcede "r" sesinin telaffuzunun nasıl değiştiğini göstermiştir.¹¹ Çalışmasında toplumsal statü arttıkça r'nin telaffuz oranının da arttığını gözlemlemiştir

Bu bildiriye toplumsal faktörlerden sosyal sınıf ve statünün dili etkilediği görüşünü benimseyen Latife Tekin'in *Buzdan Kılıçlar* romanındaki sosyolekt algısı üzerinde durulacaktır. "Yoksullar, yoksul olmayanların asla öğrenemeyeceği sessiz işaretleri ve gizli dilleriyle yüzyıllardan beri durmamacasına mırıldanıyorlar" sözleri Tekin'in romanını yazarken merkeze oturttuğu sosyolekt algısını gözler önüne sermektedir. Yoksulların sessizliğini dile çevirdiğini belirten Latife Tekin, 1989'da yayımladığı *Buzdan Kılıçlar* romanında o dilsizleri, kendi tabiriyle pılık pırtık adamların dünyasını anlatırken adeta onlara ait özel bir dil oluşturmuştur ancak bunu yaparken söyleşilerinde sık sık dile getirdiği gibi sosyal statü ve sınıf farklılığının dili etkileme gerçekliğinden yola çıkmıştır. Bu çalışmada, *Buzdan Kılıçlar* romanındaki sözcük seçimi ve cümleler irdelenmiş, romanın dil anlayışı üzerinde tespitlerde bulunulmuştur.

2. *Buzdan Kılıçlar* Romanındaki Yoksulların Dili ve Romandaki Dil Sapmaları

"Bu adamlar kendilerine dair olanı kendilerine ait olmayan seslerin yankısını giyinmek suretiyle korudular."

Latife Tekin/*Buzdan Kılıçlar*

Latife Tekin, 1957 yılında Kayseri'nin Bünyan ilçesine bağlı Karacahevenk köyünde doğmuş, dokuz yaşında İstanbul'a gelmiş ve öğrenimini burada sürdürmüştür. Eserleri İngilizceden Farsçaya pek çok dile çevrilen Latife Tekin'in 1983-2006 yılları arasında şu romanları yayımlanmıştır: *Sevgili Arsız Ölüm* (1983), *Berci Kristin Çöp Masalları* (1984), *Gece Dersleri* (1984), *Buzdan Kılıçlar* (1989), *Aşk İşaretleri* (1995), *Ormanda Ölüm Yokmuş* (2001), *Unutma Bahçesi* (2005), *Muinar* (2006)

Bunların dışında 1997'de Ahmet Filmer'le birlikte Gümüşlük Akademisi'ni kuran Tekin, vakfın kuruluşu sırasında *Gümüşlük Akademisi* adlı bir novella, 2009 yılında ise son kitabı *Rüyalar ve Uyanışlar Defteri*'ni yayımlamıştır.

Latife Tekin, modern/postmodern romanlarındaki büyülü gerçekliği ve değişik üslubuyla 1980 sonrası edebiyatın önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Yazarın dördüncü romanı olan *Buzdan Kılıçlar*, 1989-1996 yılları arasında Adam yayınlarından, 1997-2002 yılları arasında Metis yayınlarından, 2003-2011 yılları arasında Everest yayınlarından çıkmıştır. Bu bildiriye İletişim Yayınlarından 2013 yılında çıkan 136 sayfalık birinci baskısı esas alınmıştır.

⁸ Doğan Aksan, a.g.e., s. 86-87.

⁹ Doğan Aksan, a.g.e., s. 87.

¹⁰ Kamile İmer, *Toplumdilbilimin Kimi Kavramlarına Kuramsal Bir Bakış ve Dil Türleri: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1987, s. 223.

¹¹ Süer Eker, *Toplumdilbilimsel Bir Gösterge Olarak /e/, Edebiyat ve Dil Yazıları*, Grafiker yayınları, Ankara 2007, s. 231-232.

Latife Tekin'in 1986-1989 yılları arasında yazdığı *Buzdan Kılıçlar* romanı, yoksulluk gibi sosyal bir meseleyi, yoksulların parayı bulma çabasını anlatırken zaman zaman fantastiğe yönelen postmodern bir romandır. Postmodern roman için dil diğer unsulardan daha önemlidir. Postmodern romanlarda dili kullanmak, dilin zenginliği, değişkenliği, temel amaç olarak okuyucunun karşısına çıkar ve kimi postmodernist düşünürler dil ile gerçeklik arasında sıkı bir bağ olduğunu, dil dışında hiçbir şeyin olmadığını iddia ederler.¹² Latife Tekin'e göre ise her yazarın dile meselesi olmalıdır.¹³ *Buzdan Kılıçlar* romanında dil, anlatmak istediklerini aktarmak için kullandığı bir araçtan ziyade romanın önemli bir ögesidir. Yazar, bu romanında kullanacağı dilin oluşum sürecini şöyle anlatmıştır: "*Buzdan Kılıçlar*'ı yazmaya karar verdiğim zaman, neredeyse bir iki yıl bu yeni dili kaydetmekle uğraştım. Her gittiğim yerde peçetelerin, kağıtların üzerinde, kulağıma gelen saçma sapan konuşmaları yazıp durdum, ardından bütün bu toplamı önüme koyup tek tek hepsine büyüteçle baktım. Sözcük sözcük çizdim altlarını, okuduğum şeyi de roman yaptım. Yoksul casusların iktidarı ele geçireceklerini biliyordum ve çok acı bir biçimde anlattım bu hikâyeyi. Roman yayımlandıktan sonra kimi argoyle yazdığımı söyledi ama bu argo değildi. Argoda "Racon bu, bizim hayatımız böyle sürüp gidiyor" gibi bir vurgu vardır. Argo bir değişme arzusunun dile getirmesi; hatta kullananların edası "Biz bu dile tapıyoruz"dur..."¹⁴

Latife Tekin, romanlarının kahramanlarını genellikle dilini kaybettiği için dilsizleşen yoksullar arasından seçmiştir. Köyden kente göç eden bir ailenin bireyi olan yazar, yoksulların dünyasına dair gözlemlerini, deneyimlerini eserlerine yansıtmıştır. Romanlarında anlattığı yoksullarla empati kuran Tekin, zenginlerin dünyasında görmezden, duymazdan gelinen, anlaşılmayan yoksulların konuşmadığını mırıldandığını "*Yoksulların ruhları en iyi birbirleriyle tanışır ve anlaşılır! Yoksulluk ölüm kadar kesin ve keskin olan tek şeydir, yoksul olmayanların asla öğrenemeyeceği sessiz işaretleri ve gizli dilleriyle yüzyıllardan beri durmamacasına mırıldanıyorlar.*" (s.7) sözleri ile romanının henüz ilk sayfasında dile getirir.

Buzdan Kılıçlar'da yoksullara uygun dili romanda nasıl ifade edileceğini mesele edinen yazar, o dünyadan olmayanların yoksulları anlamayacağını, yoksulların da anlaşılacak için kendilerine özgü bir dil yarattıklarını savunmuştur. Bu anlayışla yazılan *Buzdan Kılıçlar*'ın dilini irdelediğimizde taklit, argolu sövgülü, anlatım bozuklukları ile yüklü, bir o kadar da süslü bir dil anlayışı göze çarpmaktadır.

Romanına hem soğukluğu, öldürücülüğü hem de masalları çağrıştırdığı gerekçesiyle *Buzdan Kılıçlar* ismini verdiğini belirtmiştir.¹⁵ Romanda, kılıcı buzdan olan pılık pırtık adamların, yaşadıkları yoksul dünyadan kurtulma arzusu işlenmiştir. Dilin yarattığı uğursuz gürültüye katlanamıyorum diyen Latife Tekin, *Buzdan Kılıçlar* romanını dili kullanarak dile karşı yazmak isteğiyle kaleme almıştır.¹⁶ Romanında yoksulların ölçünlü dile uzaklığını sözcük ve cümle düzeyindeki anlatım bozukluklarıyla, yazım ve noktalama hatalarıyla, yabancı kökenli sözcüklerin yanlış yazımıyla göstermeye çalışmış; böylelikle romanın kahramanlarından çok dilini ön plana çıkarmıştır. Pılık pırtık adamların yoksul dil anlayışlarıyla örülü cümlelerinden oluşan bu romanın diğer dillere çevrilmesinde bu nedenle güçlük çekilmiştir. Bu durumu yazar, Pelin Özer'le söyleşisinde şöyle dile getirir: "Ayşe Saraçgil, *Buzdan Kılıçlar*'ı İtalyancaya çevirdiği sırada, kurduğum dilin içinde dolaşmaktan o kadar yorulmuştu ki.. Çevirmekte çok zorlandım, birkaç kez onunla uzun uzun çalışmak zorunda kaldım, yine de sanıyorum ortaya anlaşılabilir bir şey çıktı. İtalyanca yayımlanamadı, Almanca çevirisi de başarısızdı, Almanya'da da yayımlanamadı. Fransızcaya çevrildi ama yine de anlaşılabilirlik sorunu ile karşılaştık. (...)"¹⁷

¹² Gamze Somuncuoğlu Özot, Postmodern Roman: Kurgu, Dil ve Kişiler Kadrosu, Turkish Studies, Volume 9/6, Spring 2014, Ankara, s. 973-987.

¹³ Pelin Özer, a.g.e., s. 158.

¹⁴ Pelin Özer, a.g.e., s. 143-144.

¹⁵ Pelin Özer, a.g.e., s. 153.

¹⁶ Pelin Özer, a.g.e., s.152.

¹⁷ Pelin Özer, a.g.e., s. 152.

Yoksulların dil yoksulluğundaki temel neden sosyo-ekonomik koşullar, kent ile köy arasındaki sıkışmışlık, toplumsal katmanlar arasındaki mesafedir. Yoksullar yarım yamalak, (ç)alıntı, uydurma dilleriyle Araf'taki yaşamlarını sürdürmeye çabalarlar. Yoksulluğun minör edebiyatını kurarak yoksulları edebiyata bir özne olarak sokmayı başaran Tekin,¹⁸ yoksulların durumunu şöyle ifade etmiştir:“Yakın zamana kadar köylerinden getirdikleri duru bir dille konuşuyordu insanlar, kentte olmanın yarattığı bir kırılma hissedilmiyordu dilde. Ama özellikle kent içinde parayı arayan adamların dilinde, yabancı sözcükler oluşmaya başladı. Çalınmış sözcüklerle konuştukları bir dil...”¹⁹ Romadaki kahramanların (ç)alınmış sözcüklerle kurduğu, sözcüklerin yanlış yerde ve yanlış bağlamda kullanımına örnek teşkil edecek cümlelerden birkaçı şunlardır:

“Halilhan kendisine doğru **sörf yapınca**, onu akrabası bir erkek sanmıştı.” (s. 105)

“insanlara bakışta **perspektifimin yanılmadığını** zannediyorum.”(s. 18-19)

“... onu orada **android** yapmış olabileceklarini düşünerek istifa etmişti.” (s. 14)

“Pederin hazmedilemeyecek **enteresanlıkta** olayı”(s. 44)

“...yaşadıklarını “**jenerik**” gibi bir olaydan farksız gördüğünü söyleyerek uzak durmayı seçti.” (s. 14)

“Gogi'nin ölümü yukarıya doğru **helezonik** bir biçimde düşlediğini duyunca kendini tutamayarak ağladı.” (s. 39)

“Halilhan Sunteriler **imajinasyon** gücüyle hayata iyi bir yön vereceğine inanıyordu.” (s. 14)

Bir **blenknot**, bir **rokvelle** yahut **fayrıyla** üretim vermeleri gerekiyordu. (s. 70)

“komple elektrik **estelasyonu** döşenirken...”(s. 15)

“Volvo kazanmış olduğu hassasiyetle **direkman** paranın yerini bulamayacaktı.” (s. 15)

Dünya kafasında **atomize** olmuştu. (s. 90)

Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere yoksullar duydukları sözcükleri anlamını bilmeden, deneyimlemeden olur olmaz yerlerde o dünyadan olmayan başkalarıyla ve birbirleriyle iletişim kurmaya çalışırken kullanmakta, bu durum onları adeta dilsizleştirmektedir. “Buzdan Kılıçlar”da mülkiyet duygusu olmayan yoksulların paraya nüfuz etmeye çalışırken ortaya çıkan vahşeti, şiddeti anlattım. Bunu, parayı arayış sürecinde kentte buldukları, zengin diye gördükleri insanlardan çalıp, anlamlarını kaydırarak kullanmaya başladıkları o dille anlattım. O, adeta James Bond çantalar, dijital saatler gibi yanlarında bir iş aleti olarak taşıdıkları dille...”sözleri yazarın gözünde yoksulların iletişim kurmak için kentli yaşama dair sözcükleri hangi zihniyetle oluşturduklarını ve kullandıklarını anlatır.²⁰ Bu yüzden yazar romanında İngilizce sözcükleri okunuş biçimleriyle yazmış, böylece yoksulların dünyasına ait olmayan markalara, nesne ve varlıklara karşı yabancılıklarının altını çizmiştir:

Sliip, sliip may lidil ket (s. 38) / **May lidil leydi, sunsun, sunsun, sunsun, may lavli mami.** (s. 102)

Mesut: “Para şansını elde edersem **sintizayzır** alırım!” (s. 48)

“Hazmi'ye beyaz **Pejo**, Mesut'a **Casio Ekolayzır** yazdı” (s. 49)

“**Firankeştayn** gibi adamlar” (s. 84)

“**Paynırın** güçlülükle ısınan çelik gövdesi” (s.131)

“Kolonların **tivutrlarını** hafifçe titretmeye başladı.” (s. 131)

¹⁸ Fatih Altuğ, *Arafta Kalmış Olarak Yoksulluk: Latife Tekin'in Minör Edebiyatı*, Lacivert Dergisi, Yıl 6, Sayı 33, Mayıs-Haziran 2010, Lacivert yayınları, s.82.

¹⁹ Pelin Özer, a.g.e., s. 143.

²⁰ Tuba Çandar, “Latife Tekin”, *Gazete Pazar*, 23 Şubat,1997, s. 52.

“**Ceymis Bond** çantasını eline aldı.” (s. 32)

Gündelik hayatta esnafın daha çok teknolojik ürünlere dair yazılarında, ilanlarında sıklıkla rastladığımız yabancı sözcüklerin yanlış telaffuzuna dayalı yazımı yazarın bu tespitini örnekler niteliktedir.

Romanın özellikle başkahramanı Halilhan’da özentili bir dil kullanımı söz konusudur. Canan Öktemgil Turgut’un da belirttiği gibi, Halilhan karakterinin kullandığı yapıntı-özentili dil ile Araba Sevdası’nın Bihruz’unun ortaklıkları vardır.²¹ Roman kahramanlarından Hazmi ağabeyi Halilhan’a “*O adam, abimiz olacak iskelet, birinin taklidini yapıyor, acayip bir kişinin hareketlerini tekrarlıyor ama bulamadım kimin.*”(s.41) der. Halilhan’ın kadınlarla konuşurken takındığı tavra, arabası Volvo’ya tutkusuna, taklit diline bakınca Bihruz Bey’i çağrıştırdığı ifade edilebilir. Yazar roman kahramanı Hazmi’ye söylediği bu cümle ile belki de okuruna Halilhan karakterine Bihruz Bey’in ilham verdiğini belirtmek istemiştir.

Romanda hoşlandığı kadına “*Benimle geliyorsan kaderine razı olup kendini kültür olarak eğitmelisin.*”(s.107) diyen, kendini kardeşlerinden üstün ve kültürlü gören, kafasındaki dünyada yaşayan Halilhan ile kardeşlerinin yoksulluktan kurtulma çabaları anlatılmaktadır. Halilhan’ın kadınlarla kurduğu iletişimde süslü bir üslup söz konusudur. Etkileyici olmak adına anlamını bilmediği, daha çok duyduğu sözcüklerle anlaşılmasız cümleler kurar:

“*Benim türümdeki erkeklerle ister yemek alışverişinde bulunun, ister daha pahalı koşullarda beraber olun, kendinize zarar gelmeyeceğini lütfen görün.*” (s. 108)

“*Halilhan kadının yüzünü aynalayıp “Saçlarınıza antenli leyla takmalısınız hanımefendi, size çok yakışacaktır.” deyince, Gogi’nin duyduğu utançtan duman gibi boğuk bir kahkaha çıktı.*” (s. 21)

“*Benimle ölümsüzlüğe gider misiniz hanımefendi?*” (s.105)

“*Hanımefendi bir ay kadar oluyor ki, düşmanımın bile çok nefis diyebileceği bir kadına rastladım.*” (s.108)

“*Ağlamak, çocukların özelliği olduğu için, kadın cinsinde güzel durmuyor, biliyor musunuz, derhal mantar yüzü oluyorlar, ben sizinle bunun iddiasını yapabilirim.*” (s.105)

“*Şuraya bak Jüli, bulutlar bizi karşılamaya ailevi olarak gelmişler.*” (s. 23)

Daha çok toplumcu gerçekçi yazarların eserlerine doğallık ve gerçekçilik katmalarını sağlayan argo, kaba söz ve küfür bu romanda da sıklıkla kullanılmıştır. Bu sözlerle yoksulların ölçünlü dille arasındaki uçurum ortaya konmuştur:

“*Kılıç artıklarını kara gömen **malgatacılar***” (s. 11)

“*destansı bir **mavra** kurulmuştu.*” (s. 12)

“*...mesleği öğrendik **ayağına**...*” (s. 12)

“*adam **morta uçmaktan** güçbela kurtulmuştu.*” (s. 14-15)

“***Şizo herif***” (s. 84)

“*Pılık pırtık adamlar birkaç gündüz ve gece ceplerindeki buruşuk yüzükleri (buruşmuş paralara **anneanne** diyorlardı) çıkartıp düzleyerek fotoğrafta bir saptırma yapıp yapmadıklarına baktılar.*” (s. 86)

“*Piyasanın **anneannesine** Volvo denen gravayla dalıp uçakla çıkmayı planlamıştı. (safî nefretten kaynaklanan güzel bir küfürdü bu.*”(s. 91)

“*Piyasanın **anneannesine** bir teklif mektubu yazdı.*” (s. 92)

“***Tiko** paraya hemen şey yapın!*” (s.93)

²¹ Canan Öktemgil Turgut, *Latife Tekin’in Yapıtlarında Büyüklü Gerçekçilik*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi, Ankara 2003, s. 91.

“*Karını çocuğunu sen nereye bırakıp gidiyorsun **teres!***” (s. 111)

“***Kadillak** bardak bardak devrildi”*(s. 57)

“*Gogi **pezevenkliğe** heves ettiği için*” (s. 39)

“*Kızlarını **orospu** edemediklerinden, on dört yaşında sıkı dayaktan geçirip nüfuslarından çıkarmışlardı.*” (s. 42)

“*Bir kadının kaval kemiğinin üstündeki kasların orospuluk etmeden öyle demet demet toplanması imkânsızdı.*” (s.42)

“*Ese Sunteriler televizyon antenlerine varıncaya kadar her şeylerini **boklamıştı.***” (s. 43)

“*Babasının **bok** sorunu yokmuş gibi davranıyordu.*” (s. 43)

“*Tabii dinç dinç fotoğraflarına bakmak, **kıçına** bekçi durmaktan daha kolaydı.*” (s. 43)

“*Dışarı koştu fakat **pezevenge** yetişemedi*” (s. 73)

“***Lan lan lan lan!***” diye çığlıklar atarak (s. 73)

Yazar, ayrıca romanın baş kahramanı Halilhan’ın arabası olan Volvo’ya dair teknik bilgilere, şoför argosuna ve otomobil dünyasına ait ifadelere bolca yer vermektedir. Latife Tekin, Volvo’yu ruhu olan bir araba olarak anlatmak için keşfe çıkmış, ağabeylerinden ve taksi şoförlerinden bilgi toplamaya çalışmıştır. Taksi şoförü arkadaşlarından biri olan Kasımpaşalı Ömer’den tamircilerin arabalarla ilgili esprilerini, düşüncelerini, düşlerini, arabalara dair birçok ifadeyi öğrendiğini belirtmektedir.²²Şoförlüğe ve otomobil dünyasına ait bu sözcükler, çoğunlukla aynı uğraşa sahip farklı kesimler tarafından kullanılan sözcüklerin oluşturduğu dil sapması türlerinden kesimsel sapmayı örnekler niteliktedir:

“*Çençin ardından ortalığı hayırsız bir heyecan kapladı. Güya, alt takım bağlantıları yapılırken **krikonun** aniden kaymasıyla **şanzıman**, ustanın göğüs kafesine oturmuş, adam morta uçmaktan güç bela kurtulmuştu. Komple elektrik **estelasyonu** döşenirken de kuvvetli bir akım gelmiş, cereyanı veren kalfa yarım saat ayakta titremişti.*” (s. 14-15)

“*Üç asit tankının sırlanması işinden kazandığı parayla otomobilene otomobilene **çenç yaptırdı.** Hurda motoru atıp yerine **fundık sekiz bağlattı**” (s. 14)*

“*arka **stoplara** dolgun kıvrak kalçaları çamurluğa yansıtılmıştı.*” (s. 16)

“*öteki **gravalardan** farklı olarak Volvo’da keskin bir **karoser** yapısı vardı” (s. 16)*

“*Volvo’nun **uçaklaşacağı**...*” (s. 16)

“***Rot balansın** kız gibi olduğunu öğrenerek”*(s. 15)

“*Yerlerdeki **platinlere, bujilere, ispiral tellerine** basmamaya çalışarak Volvo paçaların bulunduğu bölgeye doğru yürürken ezilip ağlamaya başladı.* (s. 122)

“***Çıkma panel, panjur, far, kaput, çamurluk, traves** aldı ama... (s. 122)*

Sosyo-ekonomik koşullar bozuldukça yazı ile aradaki mesafe de açılır çünkü yoksul, hayatını idame ettirirken yazmaya çok fazla ihtiyaç duymaz. *Buzdan Kılıçlar*’da yoksulların düşmanı yazı ile aralarındaki bu mesafe romanın başkişisi Halilhan’ın kaleme aldığı iş mektubu yoluyla ifade edilmeye çalışılmış, bu mektupta yazım ve noktalama hataları bilinçli bir şekilde yapılmıştır:

“*Yeni arıtma tesisinizde bulunan 3. Ad. (1 tanesi 120 m2) 360m2 havuzlarınızın. Aside dayanıklı Ç.T.P. (plastik çelik) ile kaplanması işinin teknik tarifi ve ayrıntılarını aşağı*

da sunuyorum. Yapacağım işin insan sağlığına zararsız olduğunu belirtir. Ayrıca örnek olarak bütün Türkiye dünyada yıllarca içme, kullanma suyu depoları olarak da kullanılan, halk arasında fiberglas olarak da kullanılan malzemedir. Ç.T.P. müşterek malzemelerden oluşan birleşik bir kompozitör, kaplama malzemesidir. Tatbikatı: düzleştirilmiş zemine takribi 650 gr. mekkobalt

²² Pelin Özer, a.g.e., s. 147-148.

kariştirilmiş. Poliester. Sürülür poliester. Kurumadan bir kat kortel yapıştırılır. Üzerine EK: 450 cam keçe yapıştırılır. Keçe de iyice doyurulur. Bu sefer önceki keçenin üzerine ters gelecek şekilde 300 keçe yapıştırılır. Keçeler iyice doyurulunca bol miktar tekrar poliester sürülüp kortel yapıştırılır. Kortelin kuruması 12 gün beklenir, sonra düzgünlük sağlamak için jelkolte sürülüp işlem bitirilir. Bu işin m2 fiyatı ... TL.'dir.” (s. 55-56).

Söz konusu mektupta yazı dilinin kurallarına uymama olarak tanımlanan yazım sapmasına örnek teşkil eden imla ve noktalama yanlışları dışında anlatım bozuklukları da göze çarpmaktadır. Yazar bir söyleşisinde bu durumu şu şekilde açıklamıştır: “Yoksulların noktalamaları farklıdır, farklı bir mantık yürütürler. *Buzdan Kılıçlar*’da böyle bir iş mektubu var. O kadar çok düşündüm ki bunun üstüne, o kadar iş mektubu inceledim ki çözmek için... Yoksullar yazıya yabancı, onların yazdıklarından iç dünyalarına ilişkin ipuçları yakalayabilirsiniz. Kalıplaşmış cümlelerle yazar onlar, dille aralarında korku ilişkisi vardır. Noktalama işaretlerinin tam olarak nerelere konduğunu bilemezler. Noktalamalarda o yabancılık kendini daha çok hissettirir. Noktalama işaretlerini çok yoruldukları, güç harcadıkları yerlere koyarlar. Onlar için vurgulanması gereken okuyanı durdurmak istedikleri yerler oralarıdır çünkü. En ağır işi tarif ettikleri zaman üç nokta koyarlar örneğin.”²³

Tekin, romanda bu iş mektubunun ardından anlatıcıya “*Yoksullar emeklerini set kurarak perçinleyip yazıyı dağıtırlar. Varlıklarını dışlayan yazıyı bölüp parçalayışlarında, yenile yenile dilsizleşmiş, hayatlarının iç çekişleri saklıdır.*” (s. 56) sözlerini sarf ettirerek yoksulların yazıyla imtihanını ifade etmiştir. Romanda ayrıca “*O da “O bilimsel kitabın” üzerine eğildi, sayfalarca döktürdü.*” (s. 66) sözlerinden Gogi’nin eş adayı kıza mektup yazarken bir kitaptan yararlandığı, “*Kız, O dergi”den örnek çıkardı, özenle zarfa koyup pulladı.*” (s. 62) sözlerinden de Gogi’nin eş adayının mektubunun kopya olduğu belirtilmiştir. Gogi’nin ve mektuplaştığı eş adayı kızın mektuplarını dergi ve kitaplardan kopya ederek yazmaları, yazının yoksulların dünyasındaki yerini göstermek içindir. Ayrıca Gogi’nin mektubunu Halilhan’ın düzeltmesi de oldukça ironiktir.

Latife Tekin, romanında kahramanlarının yalnızca kendilerinin anlayacağı, efendilerin dünyasında anlaşılmayan bir dil geliştirdiklerini şu cümlelerle belirtir:

“*Forus dersek, Forus olmaya mecbur kalırlar. Zaten de Forusturlar!*” (s. 90)

“*Halilhan, ‘Forus muyuz oklitus mu, ailemizin içinde bu soruya en doğru cevabı verecek kişi Gülaydan’dır’*” (s. 26)

“*Fos da değiliz, oklinbus da*” (s. 27)

“*Leri şarupiendetisika cemi” deriz bizler eşyalarımıza. Yani “yoksullar ülkesinin sınırlarını gösteren harita.”*” (s. 8)

Romandaki kahramanların uydurma dillerine örnek vereceğimiz ve sözcüklerin bilinen yapılarını bozmak, ek ve köklerinde değişiklik yapmak yahut sözcüğün önüne, içine veya sonuna bazı ekler ilave etmek, kullanımdan düşmüş eski kelimelere yer vermek şeklinde tanımlanan sözcük sapması olarak nitelendireceğimiz ifadelerden birkaçı şunlardır:

“*ağlamaktan gözleri jüt olmuş pılık pırtık adamlar*” (s. 7)

“*...kısa zamanda istasyonlaşabileceğimi hissediyorum*” (s. 97)

“*ama acı sarı çiçekler henüz içe doğru büküntülüydüler*” (s. 21)

“*Kalbi küt küt attı ve karın boşluğuna yuvarlanmışçasına timburleng attı.*” (s. 49)

“*Yürü gidip şöyle bir yarım bir uyku yapınalım*” (s. 77)

“*Şiir: Benlik cephemizi kışa doğru gizlem sarıyor*” (s. 86)

“*Kış öngörüntü yaparak yaklaşmaktaydı.*” (s. 91)

“*Halilhan’ı yaralayıp suçlandırdı.*” (s. 98)

²³ Pelin Özer, a.g.e., s. 59.

“Düşüncelerine **düzgünlük kazandıramıyordu**” (s. 102)

Buzdan Kılıçlar'da sözcük sapması ayrıca +msI, +sI ve +sAl gibi isimden isim yapma ekleriyle türetilen sözcükler suretinde de karşımıza çıkar:

“**Eflatunumsu** bacak (s. 42) / **Balkonumsu** bir yer (s. 43)/“**yoksulumsu** birer kahramanlık” (s. 56)/ **Korkunç noterimsi** bakış (s. 44)/ **Rüzgarımsı**

iz (s. 46)/ **Şamatamsı** bir davranış (s. 84)

“**Balıksı** bir ruh (s. 105) / **Ayinsı** hareketler (s.)/**Mecnunsu** bir tarz (s. 132)**Uydumsu** mahalle (s. 117)”

“**Törens**el bir hava (s. 37)/ **Ailesel** kavga (s. 68)/ **Fikirs**el düzey (s. 86)”

“parayı araya araya ray olmak”(s. 46), “jetta gibi kuşanmak”(s. 32), “(birinin) kulağını bu konuya zum yaptırmak”(s. 76), küslük çekişmek (s.19), “şıkır şıkır önünde ölmek” (s. 21) gibi ifadeler de bu uydurma dili örnekleyen kelime gruplarından birkaçıdır.

Romandaki sayısız anlatım bozukluğunu örnekleyecek birkaç cümle:

Yapacağım işin insan sağlığına zararsız olduğunu belirtir. (s. 55)

“Ayrıca örnek olarak bütün Türkiye dünyada yıllarca içme, kullanma suyu depoları olarak da kullanılan, halk arasında fiberglas olarak da kullanılan malzemedir.” (s. 55)

“Bugün hakkım olmadığı için beni cahil bir şekilde yormanı istemiyorum.” (s.134)

“Halilhan Hazmi'ye: “Bana karşı sürekli kavgacı davranmanız da benim sizden vazgeçmeyeceğimi lütfen görmeniz lazım. ...Bugün, hakkım olmadığı için beni cahil bir şekilde yormanı istemiyorum” (s. 134)

“Ağlamak çocukların özelliği olduğu için kadın cinsinde güzel durmuyor, biliyor musunuz, derhal mantar yüzü oluyorlar, ben sizinle bunun iddiasını yapabilirim”(s. 106)

“Benim dürüst bir erkek olduğumu değerlendiremeyecek kadar enayiysen, sorununu tüketelim kızım, in o vakit aşığıya” (s. 106)

Buzdan Kılıçlar'da bolca tesadüf ettiğimiz ve roman dili bakımından dilsel sapma olarak nitelendirilen parantez içi cümle ve ifadeler şu örnekleri verebiliriz:

Çocukluğunu saran ölüm dumanını soluya soluya (Annesiyle babası kömür sobasından sızan zehirle solup iki tutam saç şeklinde sönmüş yok olmuşlardı.) Gogi'nin ruhunda delikler açılmıştı. (s. 38)

Pılık pırtık adamlar birkaç gündüz ve gece ceplerindeki buruşuk yüzükleri (buruşmuş paralara anneanne diyorlardı) çıkartıp düzleyerek fotoğrafta bir saptırma yapıp yapmadıklarına baktılar. (s. 86)

“Gogi (gerçek adı Dursun Ahmet'ti.)” (s. 13)

Anlatıda kahramanlar gibi yoksulların yoksul dillerini resmeden ifadeler kullanan anlatıcının, günümüz Türkçesindeki sözcüklerin yanı sıra Türkçenin tarihi dönemlerinde kullanılmış sözcüklere de yer vererek dilbilimcilerin tarihsel sapma olarak nitelendirdiği dil sapmasını örnekleyen ifadelerine de rastlanmıştır:

“**Lalettayin** işler (s. 70) / **bilfiil** çalışıp (s. 118) / **Pedersahi** yöntemler (s. 47)/“Öteki yüzden tarafa bu semalardan **hurud etmeli**” (s. 64)/”Bu şahane tarihi ad size nereden gelmiş merakımı **celbetti**” (s. 106)

Romanda sözcük ve cümle tekrarları, anlatıcı ve yazarın romanın kahramanları gibi konuşması da dikkat çekicidir. Bu hususta Macit Balık'ın “Roman kişileri sahip olmadıkları dili taklit

ederlerken anlatıcı ve yazar da bozuk sentaks ve dil yanlışları ile bu iktidar aygıtına uzak durmakta, böylelikle yoksullarla ruh akrabalığı oluşturmaktadırlar.”²⁴ tespiti oldukça yerindedir.

Romanın “*İnce detaylı düşünmeye yarayan insani hazine*” bölümünde anlatıcının “Rahman/Hak Teala/Tanrı/Allah” sözcüklerini aynı sayfada art arda sıralaması tesadüf değil, yoksulların dil karmaşasını ortaya koymak içindir:

Hak Telaa (Gogi yaptığı araştırmalar sonucunda bunun böyle olduğunu tespit etmişti.)yoruldu ve yere inerek eşyalara sindi. (s. 61)

Yoksullar **Rahman’ın** aşığı düşme hareketinden doğan rüzgârın şiddetiyle savrulduklar. s. 61

“**Allah’ın** yeni pozisyonuna esrarlı bir hüznle baktılar.” (s. 61)

“ele geçirdikleri eşyaları “birer **Tanrı** parçasıdır” diyerek birbirlerine gösteriyorlardı.” (s. 61)

“Bu soru **ölüktür** Gogi” (s. 74) cümlesinde geçen halk dilinde canlılığı azalmış, halsiz anlamına gelen “**ölük**” sözcüğünün kullanılması ise ölçünlü (standart) dilin dışına çıkarak bölgesel sözcüklere yer vermek olarak nitelendirilen bölgesel sapmaya dahil edilebilir. Bölgesel sapmaya bir diğer örnek de “**Börkü** giydin be Gogi, merak etme tavşanı da vuracaksın” (s. 76) cümlesindeki günümüzde modernleşme ile birlikte çok fazla ihtiyaç duyulmayan postsuz kalpak anlamına gelen bir giysi çeşidi olan “**börk**” sözcüğüdür.

SONUÇ

Dil; toplumu, milleti, kültürü etkileyen önemli bir vasıta. Yaş, cinsiyet, meslekî gelir, sosyal sınıf, eğitim vb. faktörlerle şekillenen toplumsal statü, bireyin ve dahil olduğu sosyal sınıfın kullandığı dile tesir etmektedir. Diğer toplumsal faktörlerin yanında toplumsal katmanlar arasındaki sosyo-ekonomik, kültürel farklılıklar özel dil ya da grup dili (sosyolekt) olarak nitelendirilen dil türünü ortaya çıkarmaktadır. Birçok romanında olduğu gibi *Buzdan Kılıçlar* romanında da yoksulları konu edinip onların dünyasını yansıtan Latife Tekin, yoksulların efendilerin dünyasında anlaşılmadıkları için sadece yoksulların anlayacağı özel bir dil geliştirdiğini savunmuştur.

Buzdan Kılıçlar romanında kent ile köy arasında sıkışan pılık pırtık adamların (ç)alınmış, uydurma sözcüklerle, argo ve kaba sözlerle, küfürlerle, anlatım bozukluklarıyla örülü cümlelerinden oluşan bir dil göze çarpmaktadır. İmla ve yazım yanlışları, İngilizce sözcüklerin okunduğu gibi yazılması da ölçünlü dille meselesi olan yoksulların yoksul dillerini anlatmak içindir. Bu bildiride romanın dili cümlelerden örneklerle açıklanmış, yazarın söyleşilerinden de yararlanılarak romandaki dil anlayışı ortaya konmuştur. Yazarın yoksulları gözlemleyerek, notlar olarak oluşturduğu bu yoksul dil, romanın en belirgin unsuru haline gelmiştir. Dilini kaybeden yoksul insanların zamanla dilsizleştiğini, bu yüzden mırıldandıklarını belirten yazar romanın bütününde bu görüşünü destekler nitelikte bir dil kullanmıştır. Romanda tarihsel dönem sapması, bölgesel sapma, yazımsal sapma, kesimsel sapma, sözcük sapması gibi dil sapmaları tespit edilmiş, örnek teşkil eden cümleler romandan alıntılanmıştır. Dil sapmalarıyla ölçünlü (standart) dil göstergeleri değiştirilerek okurda farklı çağrışımlar yaratma amaçlanır. *Buzdan Kılıçlar* romanında ise bu dil sapmalarıyla yoksulların ve onlarla aynı dili konuşan anlatıcının dil karmaşasını vurgulama çabası vardır.

KAYNAKLAR

ACIPAYAMLI Orhan, *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 1978.

AKALIN Haluk, TÜRK Vahit, EKER Süer, DEMİR Sema Aslan, *Türk Dili Kitabı I*, Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir 2012, s. 45

AKSAN Doğan, *Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 2000.

²⁴ Macit Balık, *Latife Tekin’in Romancılığı*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2011, s. 256.

ALTUĞ Fatih, *Arafta Kalmışlık Olarak Yoksulluk: Latife Tekin'in Minör Edebiyatı*, Lacivert Dergisi, Yıl 6, sayı 33, Mayıs-Haziran 2010, s. 79-82.

ANDAÇ, Feridun, *Latife Tekin ile 'Ormanda Ölüm Yokmuş Üzerine'(söyleşi)*, *Varlık dergisi*, sayı 1132 (Ocak 2002), İstanbul 2002, s. 20-27.

ARSLAN ÖÇAL Kübra, *Dişil Dil ve Ekofeminist Bağlamda Latife Tekin ve Muinar*, Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2011.

ATİK Şerefür, *Latife Tekin'in Romanlarında Yapı, Tema ve Anlatım*, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2011.

BALIK Macit, *Latife Tekin'in Romancılığı*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2011.

ÇANDAR Tuba, *Latife Tekin*, *Gazete Pazar*, 23 Şubat 1997, s. 52.

ÇETİN, Nurullah, (2004). *Şiir Çözümleme Yöntemi.*, Öncü Kitap, Ankara.

EKER Süer, *Toplumdilbilgisel Bir Gösterge Olarak /e/*, Edebiyat ve Dil Yazıları, Grafiker yayınları, Ankara 2007.

ERGİN Muharrem, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Boğaziçi yayınları, İstanbul 1986.

FİDAN Fatmatüz Zehra, *Latife Tekin'in Yapıtları Üzerine Feminist Bir Okuma: Yoksulluk, Toplumsal Dışlanma ve Dil*, Yüksek Lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla 2008.

GÜMELİ Turgay, *Orhan Kemal'in Gurbet Kuşları ve Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm Romanlarında Köyden Kente Göç ve Yoksulluk*, Yüksek Lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2006.

İMER Kamile, *Toplumdilbilimin Kimi Kavramlarına Kuramsal Bir Bakış ve Dil Türleri: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 1987.

KORKMAZ Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 2003.

MOR Gökmen, *Türkiye'deki Gizli Dillerin Ses, Şekil ve Kavram Alanı Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars 2009.

ÖKTEMGİL TURGUT Canan, *Latife Tekin'in Yapıtlarında Büyülü Gerçekçilik*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi, Ankara 2003.

ÖZER Pelin, *Latife Tekin Kitabı*, İletişim yayınları, İstanbul 2015.

ÖZÜNLÜ, Ü., *Şiir Dilinde Sapmaları*, Türk Dili dergisi, sayı 45, s. 77-85, Ankara 1982.

ÖZÜNLÜ, Ü., *Edebiyatta Dil Kullanımları*, Doruk yayıncılık, Akara 1997.

RAZI Bilge, *Charles Dickens'in Hard Times, David Copperfield, Great Expectations, Oliver Twist Adlı Romanlarında Yoksulluk*, Yüksek Lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van 2006.

SOMUNCUOĞLU ÖZOT Gamze, *Postmodern Roman: Kurgu, Dil ve Kişiler Kadrosu*, Turkish Studies, Volume 9/6, spring 2014, Ankara.

SÖNMEZ Ayten, *Latife Tekin'in Romanlarında Öznellik ve Anlatı*, Yüksek Lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2004.

TEKİN Latife, *Buzdan Kılıçlar*, İletişim yayınları, İstanbul 2013.

YENER GÖKÇE Ayşe Zeliha, *Latife Tekin'in Romanlarında Toplumsal Değişim*, Yüksek Lisans tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul 2012.

YÜCEL Lale, *Latife Tekin Örneği ile Edebiyat ve Çeviride Kadın*, Yüksek Lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla 2009.